

+27 12 752-6200

info@nect.org.za

Ground Floor, Block D,
Lakefield Office Park,
272 West Avenue,
Centurion, 0163

<https://nect.org.za/>

THEKGO YA BOBADI KA GAE

Tlhahlo 1 ya 2 ya batswadi le bahlokomedi

Melaotheo ya go bala

Mokgwa wa bana wa go ithuta go bala

MELAOTHEO YA GO BALA

Bana ba rutwa go bala sekolong. Gore ba be babadi ba bakaone, ba hloka gape le thekgo ya go tšwa ka gae.

Gore o kgone go thuša bana ba gago go kaonafatša mabokgoni a go bala, go na le metheo yeo motho yo mongwe le yo mongwe a swanetšego go e kwešiša.

Naa melaotheo ye ke efe?

- Go bala ke tsela yeo ngwana yo mongwe le yo mongwe a ka ithutago ka yona!
- Eba le bopelotelele o se felele bana ba gago pelo ge ba bala.
- Reta bana ba gago ka ga maitekelo le tšwelopele yeo ba e dirago.
- Hlohleletša bana ba gago o be o ba thuše go aga boitshepo bja bona.
- Bala goba o anegele bana ba gago dikane-gelo kgafetša ka moo go ka kgonagalago ka gona.

Naa o hloka eng go ba seabadi se maatla?

Temogo ya kgatišo: Bana ba swanetše go kwešiša gore kgatišo e rwele tlhalošo. Dipuku di na le ditlhaka/maletere le mantšu, di na le bokantle bja ka pele le bja ka morago, ebile di balwa go tloga go la ngele go ya go la go ja.

Go lemoga medumo

Kua sekolong, go lemoga medumo go bitšwa temogo ya thutamedumo. Go lemoga dikarolo tša mantšu a a bolelwago, go swana le dinoko, go bitšwa temogo ya thutapopomedumo (fonolotši). Thuša bana go ipopela temogo ya thutapopomedumo le thutamedumo ka ditsela tše di latelago:

- Raloka dipapadi tše bonolo tša merumokwano. Bolela mantšu a morumokwano go swana le rata, raka, raga. Kgopela ngwana wa gago go bolela mantšu a maswa a morumokwano go swana le a o a boletšego.
- Kgopela ngwana wa gago gore a tswalele mahlo. Phaphatha morethetho, gomme o mo kgopele go phaphatha ka morago ga gago.
- Kgopela ngwana wa gago go phaphatha dinoko ka leina la gagwe. Le wena o ka dira se ka mantšu a a fapafapanego.
- Lebelela maswao a mogatišo tikologong ya ka gae, gomme o botšiše ngwana wa gago gore ke modumo ofe wo o dirwago ke tlhaka. Mohlala, Ka sephuthelong sa dijo: (/p/ ya potata, /k/ ya kokisi, /r/ ya raese), ditlankana, dikuranta, bokantle bja dikgatišobaka, bjalobjalo.

Ditumatlhaka

Tše ke manamelelo a go bala. Bana ba swanetše go tseba gore ditlhaka di emela medumo ya polelo ye e bolelwago le gore go na le kamano magareng ga ditlhaka le medumo.

- Ruta bana modumo wo tlhaka ye nngwe le ye nngwe e o dirago. Mohlala: a ya apole, b ya bala
- Ruta bana mokgwa wa go bea medumo mmogo go bopa mantšu. Mohlala: b-a-l-a, bala, g-a-t-a, gata
- Ruta bana go šomiša ditumatlhaka go aroganya mantšu ka medumo ge ba bala. Mohlala: emiša, /e/-/m/-/i/-/š/-/a/
- Ruta bana go aroganya mantšu ka dinoko. Mohlala: lokiša, /lo/-/ki/-/ša/

Kelelo: Ge ngwana a bala ka kelelo, go ra gore o bala ka go thelela. Go swana le ge a bolela. Bana ba swanetše go ithuta go bala sengwalwa ka dikgato tša maleba. Ba swanetše go bala ka nepo le ka tlhagišo.

- Thuša ngwana wa gago go itlwaetša kelelo ka go mo kgopela go balela mafoko goba dikanegelo godimo.
- Ge ngwana wa gago a tlaišegile ka go bala seo se ngwadilwego la mathomo, mo kgopele go bala gape gomme a balele godimo.
- Gopotša ngwana wa gago go khutša ge a bona fegelwana goba khutlo.

Tlotlontšu

Ge bana ba tseba mantšu a mantši, ba tla bala bokaone. Re swanetše go thuša bana gore ba ipopele tlotlontšu ka go ba ruta mantšu a mantši ka moo go ka kgonagalago ka gona. Go ruta tlotlontšu ye mpsha, o ka šomiša papadi ye e bitšwago ŠDBB:

- Šupa selo goba seswantšho sa lentšu.
- Diragatša lentšu ge eba ke lentšu la tiro, go swana le taboga.
- Botša bana gore lentšu leo le hlaloša eng ge eba go le bothata go le kwešiša.
- Bolela lentšu lefokong go fa tlhalošo ya lona.

Tekatlhaologanyo

Tebanyo ya go bala ke gore re kwešiše seo re se balago. Thuša bana ka tekatlhaologanyo ka ditse-la tše di latelago:

- Pele ga go bala: Botšiša ngwana wa gago dipotšišo tše bonolo ka ga bokantle bja puku le kanegelo, go swana le, 'naa o nagana gore kanegelo ye e mabapi le eng?', 'Ke eng seo se dirago gore o nagane gore e ka ba seo kanegelo e lego mabapi le sona?', 'o ka mpotša leina la puku?'
- Nakong ya go bala: Dira gore ngwana a go balele gomme a balele godimo. Hlaloša gore ge a bala, o swanetše go leka go bopa seswantšho ka monaganong wa gagwe go mo thuša go kwešiša seo a se balago.

Ka morago ga go bala: Thuša ngwana wa gago go bopa kwešišo ya gagwe ya kanegelo ka go mmotšiša gore a go botše ka ga kanegelo ka mantšu a gagwe. O ka mmotšiša gape dipotšišo ka ga kanegelo go swana le: 'naa kanegelo e mabapi le eng?', 'naa go diregile eng kanegelong?', 'naa o nagana gore ke ka lebaka la eng batho ka mo kanegelong ba dirile seo?', 'naa o ka be o dirile eng ge nkabe o le mo kanegelong?', 'naa ke efe karolo ye o e ratago

kudu mo kanegelong?', 'naa ke ka lebaka la eng e le karolo ye o e ratago kudu mo kanegelong?

Dumelela bana ba bannyane ba Kreiti ya R-3 go itlwaetša go bala ka gae ka go šomiša puku ya go bala go tšwa sekolong goba Pukutšhomelo ya bona ya DBE. Bana ba bagolwanyana ba Kreiti ya 4-7 ba ka itlwaetša go bala ka go šomiša puku ya bona ya go bala, ya Leleme la Gae le dipukukgakollo tša EFAL, goba dipuku tša bona tša Leleme tša DBE.

Gopola, kwešišo (tekatlhaologanyo) ke tebanyo ya go bala!

Ge bana ba ka kgona go bala mantšu letlakaleng eupša ba se kgone go kwešiša goba go ikgokaganya le seo ba se balago, gona ga se gore ba a bala.

+27 12 752-6200

info@nect.org.za

Ground Floor, Block D, Lakefield Office Park,
272 West Avenue, Centurion, 0163

<https://nect.org.za/>